

Deus sit homo, sit passus et mortuus etc. Iam vero bonitati, sanctitati et sapientiae Dei non solum non repugnat, sed eam maxime commendat assumptio humanitatis cum omnibus huiusmodi infirmitatibus, ut sit *a* per omnia fratribus similatus... tentatus per omnia pro similitudine (similiter ac nos *καθ' ὁμοιότητα*) absque peccato » Heb. II. 17; IV. 15: at divinis attributis omnibus prorsus repugnat, ut Deus sibi in hypostasi unitam habeat naturam peccantem, et ita Deus ipse quatenus homo est, peccet.

II. Probationes allatae demonstrant quidem repugnantiam, Christum proprio suae humanae naturae actu peccare; earumque vis ineluctabilis facile sentitur, dummodo rite intelligatur, quid sibi velit hypostasin esse alienius naturae, puta Verbum esse hypostasin humanae naturae, eamque habere ut naturam suam, per quam Verbum ipsum est hic homo, et quid sibi velit hypostasin esse subiectum omnium attributionum. Videlicet non solum externa denominatione adscribuntur Verbo actiones et proprietates humanae, ut Nestorius sensit; sed vere Verbum ipsum quatenus homo est, agit humana functionibus suae naturae humanae, et actiones sunt vere Verbi, quatenus homo est. Hoc non videtur satis considerasse Vasquez, quando disp. 61. c. 5. impugnandam suscepit duplicem illam rationem impeccabilitatis, quam a Suarezio egregie declaratam paulo ante proposuimus.

Verum nihilominus est et ab ipso Suarezio disserte adnotatum, ex utraque illa ratione nondum satis apparere, cur in Christi natura assumpta non solum actus, sed quaevis macula peccati repugnet; cur inquam absolute non possit fieri assumptio naturae ita, ut haec esset infecta maenula peccati vel originalis vel contracti in connaturali subsistentia, in qua natura ante assumptionem posset praexistisse. Huius ratio est utique illa, quam Vasquez ib. c. 6. putat solam esse validam ad demonstrandam repugnantiam tum actualis tum habitualis peccati; quia videlicet naturae rationalis assumptio in hypostasin divinam fieri non potest, quin ea per ipsam sanctitatem substantialem sanctificetur, et fiat obiectum divinae complacen-

tiae in ordine ad visionem beatificam. De qua sanctificatione abunde sufficere reclusisse ea, quae demonstravimus superius th. XLI. Vide S. Th. 3. dist. 12. q. 2; Suarez disp. 33. sect. 2; Vasquez disp. 61. c. 2. sqq. Cf. de Lugo disp. 26. sect. 1, qui fere consentit cum Vasquez; Petav. l. XI. cc. 10. 11.

Corollarium. Manifestus est error Güntherianus, quando dicitur Christus homo impeccabilis fuisse solum eatenus, quod Deus praeviderit eum non esse peccaturum; ceterum vero necesse fuisse, ut secundus Adam tentationem subiret, in qua aequae ac primus Adam libertate sui arbitrii abuti et peccare potuisset. Propaedeutica II. p. 255. 441. 442: Aurorae austral. et boreales p. 236. 237.

THESIS XLIV.

De Christi humana libertate, huiusque conciliatione cum impeccantia.

« Ex fidei catholicae doctrina asserenda est humana Christi libertas
 » ea, quae est necessaria conditio meriti; non tamen ad fidem catholicam pertinet, nec constanti theologorum consensio determinatus est
 » modus ipse, quo Christi libertas in subeunda morte aliisque actibus
 » meritoris cum absoluta impeccantia cohaereat et apte componatur.
 » Ceterum suppetunt explicationes probabiles, ex quibus utriusque attributi conciliatio, quantum satis est, intelligatur. »

I. Supponimus ad rationem meriti requiri libertatem non solum a coactione, ut Wicleffus, Protestantes, Baiani et Ianseniani aiebant, sed etiam a necessitate. *a* Liberi arbitrii nos condidit Deus, inquit s. Hieronymus (cont. Iovin. l. II. n. 3. T. II. p. 326); alioquin ubi necessitas, nec corona est. » Vide Propositiones Bii damnatas 39.41. 66. 67. et Iansenii 4ta. qua dicitur: *a* ad merendum et demerendum in statu naturae lapsae (1) non requiritur in homine liber-

(1) Haec determinatio *a* pro statu naturae lapsae *a* posita est, non quasi minus certo requireretur haec libertas ad rationem meriti in natura integra; sed quia damnanda erat propositio Iansenii, qui concedebat ultra libertatem a necessitate pro statu naturae integrae, et eam solum negabat pro statu naturae lapsae. Adeoque in affirmatione liber-

tas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione. » Cf. Ripalda de ente supern. T. III. disp. 14.

1°. His suppositis omnino constat de humana libertate Christi, sicut constat, nos Christi meritis esse redemptos. Nam ut loquitur auctor homiliae VI. in Pascha sub nomine Eusebii Gallicani (Bibl. Max. T. VI. p. 638), « potuit quidem Filius Dei hostem humani generis et in caelis positus nutu ipso divinitatis suae elidere, voluit tamen Deus, ut ab aliquo ex ipso genere humano pro genere humano suae iustitiae satisfaceret, et instauratione fieret ex merito condigno; ideo Filius Dei factus est Filius Adam, et ut secundus Adam ordinis reparati pro toto suo genere satisfecit; sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita et per unius obedientiam iusti constituentur multi » (Rom. V. 14–19). Qui igitur satisfactione et merito operum suorum genus humanum reparavit, est ipse Filius Dei; satisfecit autem et meritis est functionibus non utique divinae sed humanae suae naturae. Atqui satisfactio pro offensis et meritum supponit libertatem in opere praestito. Ergo sicut certa est nostra redemptio per satisfactionem et meritum Christi Salvatoris, ita certa est eius libertas secundum humanam naturam in omnibus operibus satisfactionis et meriti. Sane sublata humana Christi libertate oeconomia redemptionis non pertineret ad ordinem moralem, sed ad ordinem mere physicum; nec amplius intelligeretur, quomodo cruciatus et mors Christi habuerint coram divina sanctitate et iustitia rationem meriti et satisfactionis, et a divina sapientia fuerint disposita ad nostram redemptionem (1) et insuper ad exemplum, « quia et Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius » 1. Pet. II. 21; Phil. II. 5. sqq.

2°. Si generatim de humana Christi libertate quaeritur, iisdem fere ex rationibus demonstratur, quibus PP. usi sunt

tatis a necessitate pro statu naturae lapsae, iuxta verum sensum huius condemnationis continetur velut a *fortiori* affirmatio eiusdem libertatis requisitae ad merendum et demerendum pro statu naturae integrae.

(1) Cf. S. Th. 3. q. 47. a. 3. ad 1.

ad vindicandam integritatem humanae naturae in Christo. Etenim tum per se spectata pertinet libertas ad naturalem hominis perfectionem, tum spectato fine incarnationis in primis libera voluntas a Verbo assumpta intelligi debet. Libera enim voluntate abutens homo perit, unde et libera redemptoris voluntate reparandus erat iuxta commune illud apud PP. principium: « quod non est assumptum, non est sanatum; » quod quidem si usquam verum est, certe de libera voluntate maxime valet. Quoniam libera voluntate Adam peccavit, « sequitur hanc primo in nobis esse infectam... igitur si hanc Verbum incarnatum una cum natura non assumpsit, sequitur me a peccato liberatum non esse, quod enim assumptum non est, non est sanatum, » aiunt cum aliis s. Maximus disp. cum Pyrrho T. II. p. 180. et s. Ioan. Damasc. F. O. I. III. c. 14. T. I. p. 228. Speciatim vero de libertate redemptoris merentis, atque ideo de libertate humana in susceptione passionis et mortis, qua opus redemptionis consummatum est, constat ex Scripturis Is. LIII. 10–12; Io. X. 18. (cf. XV. 13; XVII. 19); Heb. XII. 2. (cf. Rom. XV. 3); Matth. XXVI. 53, ex quibus Patres colligunt, quod ait Chrysostomus in Heb. hom. 28. n. 2: « licebat ei nihil pati, si voluisset... et potestatem habuit, si voluisset, crucem non adire. » Vide PP. apud Suarez disp. 37. sect. 2; Petav. I. IX. c. 8. n. 7. sqq.; Martinez de Ripalda de ente supern. T. III. disp. 17. sect. 2.

II. Non est quaestio, quomodo libertas sive ad agendum vel non agendum (libertas exercitii vel contradictionis), sive ad hunc vel alium actum (libertas specificationis vel contrarietatis) generatim spectata concilietur cum Christi hominis impeccantia. Facile enim intelligimus omnes, potestatem seu melius impotentiam, ex qua oritur indifferentia (opposita necessitati) ad deficientium et ad peccandum, non pertinere ad perfectionem libertatis in volendo et eligendo bonum, sed ad defectum libertatis exurgentem ab infirmitate creatae voluntatis, et a servitute peccati. Sine ulla igitur difficultate conciliatur libertas ad electionem boni cum impeccantia seu cum absoluta repugnantia peccati sicut in ipso Deo et in beatis comprehensoribus, ita

etiam in Christo homine; quod scilicet impeccantia non tollit libertatem electionis simpliciter, et quatenus est perfectio, sed solum excludit imperfectionem defectibilitatis, quae est in electione mala. At hic non quaerimus, quomodo universim libertas Christi consistat cum impeccantia; sed quaestio est specialis, quomodo humana Christi libertas in certis quibusdam actibus et nominatim in morte pro salute nostra subeunda consistere potuerit cum ea perfectione libertatis, cuius electio non potest versari inter bonum et malum morale, sed tantum inter bonum unum et aliud: « ut sciat reprobare malum et eligere bonum » Is. VII. 16. Videntur enim illi actus non quidem per se tantum sed ratione divini mandati ita boni, ut eos omittere vel pro iis ponere alios fuisset peccatum. Atqui nulla est Christi libertas ad eligendum peccatum. Ergo nulla videtur fuisse libertas, qua Christus potuisset velle non subire mortem; proindeque tam necessario actu suae humanae voluntatis videtur eam voluisse et subiisse, quam necessario (necessitate utique opposita libertati indifferentiae, non libertati a coactione) diligebat Deum, et quam necessario repugnabat, ut Filius Dei peccando a Deo deficeret. Patet ex his, recentiores quosdam theologos (vide Henricum Klee), dum rident veterum haesitationes et ingentes conatus ad rem, ut ipsis videtur, tam facilem explicandam, aut non intellexisse, quae libertas requiratur ut conditio meriti, aut non considerasse, quae sit Christi hominis impeccantia.

Modum ipsum quo concilianda sit et Christi libertas sensu explicato et absoluta impeccantia, utraque certissima, non contineri in revelatione sufficienter propositum ita, ut non possent rationes plures eaeque inter se discrepantes existimari probabiles, constat vel ex sola diversitate sententiarum gravium theologorum, qui suam singuli defendunt ut probabilem, quin damnare possint aut velint sententias alias, quamdiu in his utrumque dogma impeccantiae et libertatis in subeunda morte, quod conciliandum supponitur, servatur in sua integritate. Vide opinionionem censum apud Card. de Lugo disp. 26. sect. 6, ubi fatetur insignis hic theologus, difficultatem istam « merito reputari

unam ex gravissimis theologiae; » apud Franciscum Amicum de Incarn. disp. 25. sect. 3, qui enumerat undecim conciliationis modos, et in modo postremo adhuc septem « vias diversas. » Cf. Platellium de Incarn. c. 7. n. 317. sqq.

Spectatis iis, quae ex Scriptura et Patribus colliguntur de perfectione et impeccantia voluntatis humanae Christi, de mandato subeunda mortis, de libertate qua mandatum amplexus est, duplex tantum explicatio videtur probabilis, quam subiciimus.

Primus modus conciliationis Scripturis et Patrum dissertatione doctrinae consonus, planior ac facilius ita habet. Quando ex una parte Christus ait, *mandatum* se accepisse a Patre ad subeundam mortem crucis, et voluntatem Patris esse eam, quae dederit sibi calicem passionis; ex altera vero parte dicitur Christus homo posuisse animam suam a semetipso, et ad voluntatem Patris exsequendam se ipsum tradidisse factus obediens usque ad mortem: illud mandatum, illa voluntas Patris, quatenus antecedit liberam Christi electionem et acceptationem ad ponendam animam suam, intelligi debet divinum beneplacitum humanae voluntati redemptoris propositum ita, ut etiam alius redemptionis modus Patri foret acceptus. Quemcumque vero modum Christus elegisset, semper redemptionem suscepisset secundum beneplacitum Patris atque ideo ex obedientia; neque enim ad obedientiam requiritur praeceptum obligans sub peccato. Consequenter deinde ad praeviam Christi liberam electionem transiit divina voluntas antecedens conditionata in voluntatem consequentem absolutam, ut Christus *hoc modo* a se ex ardentissima charitate erga Deum Patrem et erga nos homines electo genus humanum redimeret.

1°. Supposita perfectione humanae voluntatis Christi, de qua dictum est, *mandatum* non aliter videtur posse intelligi quam per modum declaratum *beneplaciti*; vel certe est hic modus illi perfectioni maxime consentaneus, si Deus voluit, ut obedientia meritoria ac proinde libera Christus nos redimeret. In praecepto enim sub obligatione peccati obedientia habet connexionem necessariam cum dilectione Dei ita, ut voluntas determinata ad dilectionem Dei eo ipso

determinata sit ad observantiam praecepti. Ideo huiusmodi praeceptum pro voluntate Christi, cui repugnabat non amare Deum, fuisset obiectum, in quod ferretur necessitate insita, sicut necessitate insita ferebatur charitate in Deum. At vero ita res praecepta obiectum fuisset *naturalis* et non *liberae voluntatis* Christi, si iuxta Patres dividamus voluntatem in *naturalem* et *liberam* pro diversitate, qua circa suum obiectum vel necessarium vel non necessarium versatur; sicut in nobis voluntas *naturalis* est circa bonum in communi, *libera* circa bonum particulare (cf. Petav. l. IX. c. 8). Unde (quod mirum quidem videbitur et *παρὰ δόξαν*, verum tamen est) ii theologi, qui praeceptum rigorosum, ut aiunt, et antecedens Christo impositum defendunt, quia verba Scripturae, ubi *mandatum* appellatur, id exigere falso sibi persuaserunt, re ipsa propriam rationem legis et praecepti potius tollunt. Lex enim moralis proprie dicta seu *mandatum* est ad directionem liberae voluntatis, non autem respicit voluntatem determinatam ad unum, sicut nemo dicit Beatis in caelo esse impositam legem proprie dictam dilectionis Dei. Atqui eo ipso, quod e. g. mors subeunda proponeretur Christo tamquam nexa necessario cum amore Dei, iam voluntas Christi ad eam volendam esset necessario determinata; ergo illud *mandatum* non esset *mandatum* in sensu proprio, nec haberet propriam rationem legis. Haberetur enim, ut ostensum est, rationem obiecti necessarii pro voluntate *naturali* in sensu, quo haec distinguitur a voluntate *libera*; non autem haberet rationem normae et directionis pro voluntate *libera*, quae tamen ratio normae et directionis est proprietas legis ac mandati moralis proprie dicti.

2°. Sententia quam proponimus, ex eo potissimum et fere unice impugnatur, quod non custodiatur proprietas verborum Scripturae, in qua Christus dicitur *mandatum* accepisse. At vero praeterquam quod *mandatum* rigorosum (ut appellant) pro voluntate humana Christi iuxta dicta desineret esse *mandatum* seu lex proprio sensu morali, falsum est, hoc nomine sive per se sive in usu biblico semper designari praeceptum strictum et impositum independentem a libera electione voluntatis, cui imponitur.

a) Sane Patres bene multi non solum non intelligunt *mandatum* obligans sub peccato in illis Scripturae locis, sed immo docent, personam Christi esse eius perfectionis, ut huiusmodi *mandatum* strictum ei imponi non potuerit; idque docent in illis ipsis locis interpretandis, in quibus adversarii contendunt intelligi debere *mandatum* antecedens et stricto sensu. Chrysostomus in Io. hom. 76. al. 75. n. 2. verba Christi, « Patris mei *praecepta* servavi, » commentatur ita. « Iterum humano more procedit oratio; neque enim legislator *praeceptis* subiiciendus erat. » Pariter Theophylactus secutus (ut solet) Chrysostomum in Io. XV. 10. T. I. p. 712: « non enim omnium legislator *praeceptis* erat obnoxius, aut non poterat *sine paternis praeceptis vitam suam dirigere*; hoc namque cogitare esset absurdissimum. » S. Cyrillus in Io. l. X. T. IV. p. 882. declarat, non alio modo esse intelligendum *praeceptum* pro Christo secundum suam humanam naturam spectato, quam consilium paternum, quod Filius cognoscit et exsequitur; non posse vero praeceptum intelligi sensu stricto, quia Filius Deus est. « Quamvis Deus verus esset, humiliavit tamen semetipsum factus obediens usque ad mortem. Nam cum Deus ac Pater genus hominum salvare statuisset.... ipse (Filius) dispensationem illam subiit, quippe cum Dei Patris voluntatem Deus unigenitus cognosceret. Sic autem in subiectionem voluntariam ultro descendit, ut etiam ad mortem usque ignominiosissimam se dimitteret... Habes igitur in subiectione voluntaria voluntatum Patris adimpletionem, quas loco mandatorum Filii apud se esse ait. Nam cum Patris consilia ut Verbum intelligat, eiusque profunda scrutetur, immo cum sit sapientia et virtus Patris, beneplacitum eius ad opus perducit, *mandati loco illud habens et ita accommodatione humana illud nuncupans* » ἐν ἐργῶν ἀρεῖ το δόξαν, ἐν τοῦτον ἀντο πθεῖς ἐν τολῆς κκι ὀνομαζῶν οὕτως ἀνθρωπινωτερον.

Adversus Arianos qui ex hisce mandatis a Patre acceptis impugnabant Filii aequalitatem cum Patre, ss. doctores simpliciter declarant, mandata haec esse consilia aeterna, quae Pater communicat Filio non praecipiendo sed generando; qua in explicatione evidens est, *mandatum* a

PP. fuisse intellectum non illud stricto sensu, ut intelligendum necessario esse contendunt adversarii. Ita interpretatur locum Io. X. 18. Augustinus in Io. tract. 47. n. 13; et Basilius eodem modo explicat textus Io. XII. 49. 50; XIV. 24. 31. I. de Spiritu Sancto c. 8. n. 19. 20. « Iuxta sensum Deo dignum, inquit Basilius, *praeceptum* intelligamus voluntatis traditionem instar formae cuiuspiam in speculo relucens a Patre in Filium aeternaliter dimanantem. » Ceterum apud PP. vetustiores frequens est, ut hoc sensu Pater dicatur *mandare* rerum productionem, Filius exsequi *mandata* non serviliter sed filialiter (ὁὐ μὲν δουλικῶς ἀλλὰ υἱικῶς). Qui ergo theologi simpliciter urgent significationem nominis *mandatum* et *praeceptum*, immerito id faciunt.

b) Distinctius PP. declarant, nomine *praecepti* et *mandati*, ut refertur ad Christum secundum naturam assumptam, more loquendi humano designari beneplacitum Patris, quo ratam habet Christi Dei-hominis voluntatem subeundi mortem pro nostra salute. Sentiunt igitur PP. antecederet ad acceptationem Christi modos diversos redemptionis fuisse propositos eius liberae optioni; consequenter vero ad Christi acceptationem et determinationem praevisam, hunc modum a Filio sua voluntate humana libere electum haberi ratum et acceptum, hocque divinum beneplacitum appellari *praeceptum* et *mandatum*. Ita docet s. Cyrillus ubi declarat, quomodo Pilato data fuerit potestas desuper. « *Non quasi Deus Pater passionem imposuerit Filio citra eius voluntatem* (ἄβουλητον); sed cum Filius unigenitus se ipsum tradidit ad patiendum pro nobis, *Pater ratum habuit*, ut in eo impleretur mysterium; traditio ergo in his manifesto intelligitur et dicitur *Patris complacitum et consensus atque ipsamet Filii voluntas* » (1) in Io. T. IV. p. 1051. Ita et Chrysostomus. « Cum dicit, se praeceptum accepisse a Patre, nihil aliud declarat, quam *Patri placere quod ipse facit, ne occisum postea ipsum putarent a Patre derelictum et traditum... Si praecepto opus habuisset, cur dixisset: a*

(1) Δοσις μὲν οὖν ἀπὸ σαρκὸς ἐν τούτοις ἡ παρὰ πατρὸς συναινεσις τε καὶ ἀντηχησις καὶ αὐτῆ δε ἡ θελήσις τοῦ υἱοῦ νοεῖται τε καὶ λέγεται.

me ipso pono (animam); nam qui a se ipso ponit, non eget praecepto » in Io. hom. 60. al. 59. n. 2. 3.

Contra hanc Patrum doctrinam nullius valoris est difficultas ex eo petita, quod ita totum negotium redemptionis non ad divinam sed ad humanam Christi voluntatem potissimum reduci videatur. Nam misericors consilium redemptionis, ex quo ipsamet facta est Filii incarnatio, modus pariter redemptionis generatim per plenam et integram satisfactionem praestandam a secundo Adamo homine Christo Iesu est a voluntate Dei antecedente praevisionem volitionum humanarum Christi; exsecutio tamen secundum omnia particularia atque adeo modus redemptionis hic singularis ac in individuo non est decretus sine praevisione liberarum volitionum redemptoris et liberorum actuum secundum humanam naturam; immo neque citra praevisionem liberorum actuum hominum, qui velut adiuncta particularia concurrebant ad hunc modum singularem constituendum (vide Lessium de Praedestinat. sect. II. n. 19. 20). At liberae illae volitiones et actiones humanae Christi (de his enim unice nunc agimus) erant ipsae salva libertate sub directione et moderatione infallibili divinitatis (supra p. 437). « *Tradidit eum Pater in mortem eum incarnari et pati statuendo, et humanae eius voluntati inspirando charitatis affectum, qua passionem spontaneus* (i. e. libere iuxta modum loquendi veterum) *subiret, unde ipse se ipsum tradidisse dicitur* » S. Th. in Rom. VIII. lect. 6. cf. 3. q. 47. a. 3. Non igitur vel primo vel potissimum ad humanam voluntatem revolvitur consilium redemptionis; humana tamen eaque libera voluntate Verbum incarnatum meruit et perfecit redemptionem.

Totum quod haecenus diximus, quam concisus tam claris verbis comprehensum habes apud s. Anselmum meditat. XI. de Redempt. p. 222. ed. Gerberon. « *Nec humana natura in isto homine passa est aliquid ulla necessitate sed sola libera voluntate... nec ulla cogente obedientia sed potenti disponente sapientia. Non enim illi homini Pater ut moreretur, cogendo praecepit; sed ille quod Patri placiturum et hominibus profuturum intellexit, hoc sponte fecit. Non*

enim ad hoc eum cogere potuit Pater, quod ab eo exigere non debuit; nec Patri tantus honor potuit non placere, quem Filius tam bona voluntate sponte obtulit. Sic itaque Patri liberam obedientiam exhibuit, cum hoc quod Patri placitum scivit, sponte facere voluit. Denique quoniam Pater illi hanc bonam voluntatem dedit quamvis liberam, non immerito dicitur, quia eam ille velut praeceptum Patris accepit » (1).

3°. Ex Scripturis adversus hanc explicationem nullum validum argumentum depromi posse, iam haec dicta persuadent, cum omnia quae adduximus testimonia Patrum, non sint aliud, quam interpretatio locorum Scripturae, in quibus de mandato subeundae passionis et mortis sermo est. Si usus loquendi in Scripturis per se consideretur, imprimis nomen *mandati* et *praecepti* non semper sumi stricto sensu, certo constat. Confer e. g. 2. Reg. XVI. 10. 11; Ps. LXVII. 29; Marc. VII. 36; Matth. XIX. 7. 8. coll. Mr. X. 3. 5. Loco hoc ultimo apud Matthaeum Iudaei dicunt: « Moyses mandavit (ἐνετείλατο) scribere libellum repudii; » Christus vero ait: « Moyses permisit vobis » (ἔπετρεψεν ὑμῖν). Ordine inverso apud Marcum Iudaei dicunt: « Moyses permisit (ἔπετρεψε) libellum repudii scribere; » Christus vero appellat *praeceptum*: « quid vobis praecepit (ἐνετείλατο) Moyses... ob duritiam cordis vestri scripsit vobis praeceptum istud » (τὴν ἐντολὴν ταυτην).

Porro quemadmodum Patres, ut vidimus, *mandatum* Christo factum non solum ad Verbum incarnatum referunt secundum humanam naturam, sed etiam ad eundem Deum Verbum secundum naturam divinam; ita duplex eadem relatio *mandati* observari potest in Scriptura eo ipso loco, quem adversarii maxime urgent Io. X. 18: « potestatem habeo ponendi eam (animam meam); et potestatem habeo iterum sumendi eam; hoc mandatum accepi a Patre. » Mandatum refertur ad unum et eundem Filium, sed illud duplex est; unum ad Filium refertur exsequendum functio-

(1) Ingenua est responsio Bartholomaei Medina in defensione praecepti absoluti et antecedentis 3. q. 47. a. 2: « ad Divum Anselmum respondetur, quod fuit contrariae sententiae; neque enim eius dicta ullo modo glossari possunt. »

nibus humanae naturae: ut ponam animam meam; alterum exsequendum functionibus divinae naturae: ut iterum sumam eam. Licet igitur utrumque sit exsequendum circa humanam naturam et in humana natura velut *in subiecto*, non tamen utrumque per humanam naturam tamquam *per principium operans*. Nihilominus utrumque uno vocabulo exprimitur: hoc *mandatum* accepi. Atqui *mandatum* factum personae Filii et exsequendum potentia divinae naturae non potest intelligi sensu stricto; ergo saltem non potest demonstrari esse sumendum stricto sensu, quatenus refertur ad Filium secundum humanam naturam. Immo magis convenit proprietati sermonis, si utrumque eandem retinet significationem *divini consilii* exsequendi partim per divinam partim per humanam naturam. Insuper ex claris verbis Scripturae videtur modus redemptionis per mortem non absoluto mandato impositus, sed propositus electioni Christi hominis, si ipse eum amplecti voluerit. « Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longaevum » Is. LIII. 10; « proposito sibi gaudio sustinuit crucem » ἀντι τῆς προκειμένης αὐτῷ χάριτος ὑπέμεινε σταυρὸν Heb. XII. 2. Denique diserte declarat Christus, calicem passionis ita sibi esse oblatum a Patre, ut potuisset deprecari et a se amovere passionem Matth. XXVI. 53. coll. Io. XVIII. 11.

Spectatis igitur hisce omnibus, perfectione libertatis humanae Christi, Scripturarum interpretatione et compositione liberae obedientiae cum absoluta perfectione Christi Filii Dei, ut a Patribus exhibetur, testimoniis denique Scripturae in se ipsis consideratis, saltem probabilissima est sententia theologorum, qui censent nullum humanae voluntati Christi antecedens et absolutum praeceptum ad subeundam mortem fuisse impositum. Tum vero redemptio hoc singulari modo perficienda per mortem crucis, et redemptio per alium modum quem Christus ipse eligere voluisset, manent antecedenter ad Christi acceptationem inter obiecta moraliter bona, inter quae voluntati quantumvis impeccabili non solum humanae sed ipsi etiam divinae libera est electio.

Theologi qui hanc doctrinam sequuntur, sunt plurimi:

Paludanus in 3. dist. 12. q. 2. a. 3; Dionys. Cisterciensis in 3. q. 3. a. 2; Lorca eiusdem s. Ordinis de Incarnat. disp. 73; Victoria in Mss. teste Barthol. Medina 3. q. 47. a. 2; Salmeron T. X. tract. 2; Ribera in Io. X. 18; Velasquez in Phil. II. 8; Petavius de Incarn. l. IX. c. 8. n. 6. sqq.; Card. Pallavicinus in Cursu theol. de Incarn. c. 8; Haunoldus Theol. specul. l. IV. c. 6; Platellus Incarn. c. 7. n. 330. (appellans a solutionem valde facilem et probabilem *); Esparza de Incarn. q. 32; Maurus, Viva, Holzklau (inter theolog. Wirceburgenses) alique recentiores, inter quos fusius de hoc argumento disputavit Nicolaus Rayé in dissertatione inserta Thesaurio Zachariae T. IX. p. 699. sqq. Quod ergo de Lugo hanc sententiam appellavit a singularem * disp. 26. sect. 8. (1), si forte dici potuit eius aetate, certe non pertinet ad theologos subsequentes, ut bene animadvertit P. Antonius Mayr, qui tamen ipse aliam sequitur conciliationis viam (in Cursu theol. tract. IX. p. 504 Ingolstadii 1732).

Alter modus conciliationis probabilis a multis theologis adoptatus potest videri optime declaratus apud Ysambertum in 3. q. 18. disp. 2. a. 6. (T. I. in 3. P. p. 444.) Summa haec est.

a) Admisso praecepto absoluto et antecedente secundum determinationem *genericam*, quo Christo homini imponebatur munus redemptionis per sacrificium sui ipsius et per mortem suam, non tamen potest supponi praeceptum determinans actus omnes *in specie*, h. e. secundum omnia motiva ex quibus eliciendi essent, et secundum omnes gradus intentionis; minus adhuc potest supponi praeceptum determinans actus omnes *in individuo*, h. e. determinans tum ultimam speciem actuum interiorum tum omnia adiuncta

(1) De Lugo eo revocare conabatur conciliationem libertatis in morte subeunda cum impeccantia, quod mors quidem ipsa non tamen tempus mortis et adiuncta caderent sub praeceptum, et quod ab ipso mandato mortis potuisset Christus impetrare dispensationem. Hanc magistri sui opinionem Sfortia Pallavicinus adhuc discipulus in haece scholis Collegii Romani impugnare solebat, ut ipsemet narravit litteris datis ad P. Haunoldum (Haunold. l. c. n. 289).

externa temporis, loci, personarum, modi etc. Talis enim ratio praeceptorum divinarum neque quoad alios homines obtinere solet, nec satis congruit ordini divinae providentiae.

b) Omnis actus qui elicitur, est actus determinatus *in sua ultima specie et in individuo*, nec potest elici actus solum secundum rationem *genericam*; quidquid enim existit, ut singulare existit et determinatum. Hinc libertas vel necessitas in volendo et agendo non respicit genus sed specificam et individuum rationem actuum, ita ut voluntas sit necessaria vel libera prout determinata est vel non determinata ad specificum et individuum actum. Licet ergo actus spectati *genericè* non essent in libera potestate agentis; si tamen in eius libera potestate est hic et nunc talis *actus specificus et individuus*, ut possit illum elicere vel non elicere vel elicere actum alium, libere omnino eligit inter actus sibi possibiles. Neque vero talis libertas, ut aliqui obiciunt, versatur solum circa adiuncta; sed immo est et manet libera ipsa substantia actus, quia hic et nunc ipse actus potest eligi vel non eligi vel etiam eligi actus alius. Sic quamvis mors indeterminate et *in genere* non sit in libera potestate hominis, martyres tamen libere elegerunt non solum mortis adiuncta sed ipsam mortem in testimonium fidei; nec solum meriti sunt per adiuncta sed per ipsam mortem voluntariam ac eis liberam.

c) Quapropter licet redemptio et etiam redemptio per mortem crucis fuisset praecepta Christo absque ulteriori tamen determinatione actuum in specie infima et in individuo, actus singuli qui semper determinati in individuo eliciebantur, manebant omnino liberi, siquidem voluntas pro uno actu semper potuisset elicere alium.

Ita declarata haec sententia non admodum differt ab altera paulo antea pluribus explicata. Quod enim hic dicitur, redemptionem per mortem crucis sed solum *in specie indeterminata* fuisse praeceptam; mortem vero *in individuo determinatam* omnibus adiunctis internis et externis fuisse absque praecepto antecedente relictam liberae electioni voluntatis humanae Christi redemptoris; hoc ipsum fere dicitur in sententia priori, nisi quod ibi obiectum

praecepti sumitur magis *generice* seu in specie superiori. Dicitur enim, redemptionem humani generis per meritum et satisfactionem infiniti valoris fuisse a voluntate divina impositam voluntati humanae absoluto praecepto antecedente; sed modum redemptionis, sive hunc per mortem crucis sive alium non fuisse determinatum, atque ita relictum electioni voluntatis humanae; consequenter vero ad praevisam electionem huius modi in individuo, hunc modum fuisse ratum habitum a voluntate divina, hocque ipso praeceptum magis genericum *voluntatis antecedentis* transiisse in beneplacitum sive mandatum magis determinatum *voluntatis consequentis*. Videtur profecto haec ratio considerandi et loquendi primo loco proposita lucidior et simplicior; certe magis consona est doctrinae ac methodo ss. Patrum, si sermo sit de praeceptis *positivis*, quae nempe reddunt materiam in qua versantur, necessariam ad amorem Dei, *quia est praecepta*, vel contrariam amoris Dei, *quia est vetita*.

Si vero agitur de lege *naturali*, h. e. quae rem praecipit, *quia caeres est per se necessaria ad amorem Dei*, vel prohibet *quia res est per se contraria amoris Dei*, distingui debet lex naturalis *affirmativa* h. e. praecipiens intrinsecus bona, et lex naturalis *negativa* h. e. prohibens intrinsecus mala. In observatione legis naturalis affirmantis asserenda est Christi libertas humana; conciliatio vero cum impeccantia melius conformabitur ad modum considerandi et loquendi secundo loco propositum, quia obiectum legis naturalis solet esse magis *in specie* et non solum *generice* determinatum.

Longe diverso modo antem sentiendum est de observatione legis naturalis *negativae*. Quoad hanc legem prohibentem, quae intrinsecus mala sunt et per se contraria amoris Dei, perfectio Christi hominis eo ipso quod postulat impeccantiam, postulat etiam exclusionem libertatis ad non servandam legem, h. e. ad committendum quod intrinsecus malum est, quia talis libertas nihil esset aliud quam libertas ad peccandum (cf. p. 441). Quod autem Christus observatione huius legis non meruerit, non solum non est imperfectio, sed immo pertinet ad perfectionem Christi; quis

enim audeat ad Christi merita numerare, quod intrinsecus mala non admisit?

Ceterum ut iam monui, qui propositum *secundum modum* conciliationis vel generatim vel speciatim quoad praeceptum passionis et mortis impugnant ex eo, quod non ipsa substantia actus et nominatim passionis et mortis, sed solum eius adiuncta in hac hypothese viderentur fuisse libera Christo homini ac proinde meritoria, si sine dubio falluntur. Nam passio et mors debent considerari non materialiter, sed ut connexae sunt cum internis actibus voluntatis. Ex actibus internis et externis componitur in genere morum unus actus, cuius libertas immediate est in actu interno, et ex eo derivatur in actum externum. Unde et meritum immediate est in actibus internis, qui cum externis coniunguntur; non est meritum formaliter in doloribus et morte spectatis, ut sunt res aliqua, sed est in libero actu voluntatis acceptante dolores et mortem ac proinde passio et mors *libere acceptata* est meritoria (1). Iam vero acceptatio utpote actus in ultima specie et in individuo determinatus, quia non potest fieri actus *in genere*, ex dictis erat libera, et proinde liberum erat totum opus, quod est passio et mors acceptata. Hoc ad rationem meriti sufficeret, etiamsi passio et mors materialiter spectata vitari non potuisset, ut exemplo martyrum ostendi potest immo et hominum piorum, qui dolores et mortem inevitabiles tolerant et acceptant cum magno merito. At Christus praeterea in singulis adiunctis, in quibus passionem et mortem admisit, eam etiam materialiter spectatam admisit libere, quia eam vitare potuisset absque violatione mandati, quod ex hac sententia generale, non autem ad mortem in his determinatis adiunctis subeundam in individuo obligans supponitur.

Corollarium 1. Sicut est in beatis comprehensibus, ita a fortiori in Christo, qui iam in vita mortali compre-

(1) * Dicendum quod passio, in quantum huiusmodi, non est meritoria, quia habet principium ab exteriori; sed secundum quod eam aliquis voluntarie sustinet, sic habet principium ab interiori; et hoc modo est meritoria. S. Th. 3. q. 48. a. 1. ad 1.

hensor erat per excellentiam, erat amor beatificus necessarius beatissima necessitate et interna determinatione; non tamen ideo omnes actus, quos ex motivo illius amoris exercuit Christus, aut adhuc Christus et Beati exercent, sunt necessarii, quando versantur circa obiecta non necessario nexa cum amore Dei. Visio igitur beatifica et inde necessario consequens amor fruitionis non impedit libertatem huiusmodi actuum. Quod ergo Christus nunc non amplius meretur, non sane est ex defectu libertatis; sed quod iam non est, ut olim in vita mortali, viator simul et comprehensor sed solum comprehensor, et *in meriti plenitudine*: a consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis aeternae... et una oblatione consummavit in sempiternum (εἰ; το δινηκες) sanctificatos » Heb. V. 9; X. 14.

Corollarium 2. Prae definitio, praescientia et praeventio divina actuum liberorum Christi non admodum maiorem offert difficultatem conciliationis cum libertate, quam quae occurrit in praedefinitione et praescientia actuum nostrorum praesertim supernaturalium conciliandâ cum nostra libertate. Praescientia scilicet visionis et praedictio supponit actus ipsos liberos tamquam suum obiectum, non vero est illorum causa determinans. Prae definitio pariter actuum liberorum non est absolute antecedens et independens a praevisione, quid libera voluntas sub quavis conditione sit electura; sed ea constat ex praeparatione auxiliorum et adiutorum, sub quibus praevidetur creata voluntas infallibiliter sed libere actum elicitura, et ex consequente ad hanc praevisionem divina voluntate absoluta huius determinati actus. Quia igitur praescientia, praedictio et praedefinitio supponit actum liberum, non potest quidem illa infallibilis praescientia et praedefinitio simul consistere cum omissione actus praesciti et praedefiniti, hoc enim idem foret ac si actus simul supponeretur esse et tamen non esset; sed haec est *necessitas consequens*, quae nihil obest libertati. Nam potest voluntas non agere vel aliud agere, quod si reipsa faceret, etiam praescientia et praedefinitio iam alia fuisset. In *sensu composito* igitur i. e. stante hac Dei praescientia ac praedefinitione, quae actum iam suppo-

nit, non potest fieri, ut voluntas aliud agat, hoc est non potest voluntas simul agere et non agere; quae ipsa est *necessitas consequens* (1). At huius actus determinati *divisio* a Dei praescientia et praedefinitione est in voluntatis libera potestate, quia si non hunc sed alium actum eligeret, ut potest libertate *antecedente*, iam hic actus non fuisset praescitus et praedefinitus. Sed de his consule Tractatum de Deo th. XLIII.

Pari ratione non impeditur libertas ex eo, quod Christus etiam secundum humanam naturam scientia tum beatæ visionis tum infusa omnes suos actus adhuc futuros praeviderit. Haec enim praevisioni, sicut ipsa divina praescientia, actus libere elicitos ordine logico et in veritate obiectiva, quae a libera voluntate pendet, ut suum antecedens obiectum supponit. Ergo et inde sequitur libertas *antecedens* et *necessitas solum consequens*, quod scilicet dum agit, non potest simul non agere. Cf. Lessium de praedestin. Christi sect. 3. n. 38; Vasquez disp. 74. c. 6; Ysambertum in 3. q. 18. disp. 2. a. 6. et 7.

(1) « Quia impossibile est Dei praescientiam falli et eius voluntatem seu dispositionem cassari, supposita praescientia et praedestinatione Dei de passione Christi, non erat simul (in sensu composito) possibile Christum non pati, vel hominem alio modo quam per eius passionem liberari; et est eadem ratio de omnibus his, quae sunt praescita et praedestinata a Deo » S. Th. 3. q. 46. a. 2.